

Správná cesta do duchovního světa

Sluneční a měsíční působení při bdění a při spánku

- *Ožívání vnitřního člověka · Duchovní hvězda Merkur a její bytost · Nesprávné cesty: mlhavá mystika a vnější okultismus · Bezcílné vnější bádání o abnormálních jevech*
- *Kosmický člověk · Psychical research · H. P. Blavatská*

Včera jsem poukázal na to, jaké jsou abnormální, chorobně se vyskytující cesty do duchovního světa - na jedné straně cesta vnitřního mystického pohroužení, hlubšího upadnutí do světa snů, a na druhé straně cesta, která vede spíše, abych tak řekl, karikovaným přírodovědeckým způsobem přes jevy, které se navenek naskýtají u somnambulů, u médií - a jak musí být tyto dvě cesty uchopeny a plodným způsobem vedeny dále, má-li skutečně nastat iniciační poznání. Nyní budeme dále pronikat do této oblasti a ukážeme si, pod jakými vlivy ze strany kosmu se nachází lidské vědomí a spolu s lidským vědomím vůbec celá lidská bytost.

Snadno přijdete na to, že všechno, co kromě Země působí na člověka, přesahují působení Slunce a Měsíce. Obvykle se o tom nepřemýšlí, avšak dnes je i přírodovědecky zcela evidentní, že všechno, co je na Zemi, by nebylo, kdyby tu nebyla působení Slunce, přicházející na Zemi z mimozemského kosmu.

Sluneční působení vykouzlují veškeré rostlinné bytí. Sluneční působení jsou nutná pro všechno zvířecí, ale i pro všechno, co je v člověku fyzické a éterné. Sluneční působení můžeme spatřit všude, kde je spatřit chceme,

a je významné

i pro vyšší bytostné články člověka. Měsíční působení tolik nespátříme. To dnes mnohdy žije v pověrách; a to, co o něm lze exaktně vědět, je zdeformováno právě tím, že představy o měsíčních působeních jsou mnohdy poplatné pověrám a že ti, kdo dnes chtějí pěstovat vědu, se cítí povzneseni nad veškeré pověry a odmítají proto i vše významné z měsíčních působení a nechtějí to vpustit do vlastní vědy. Tu a tam však

lidé tuší, nejenom u básníků, kteří vědí, jak velmi měsíční kouzlo podněcuje fantazii, nejenom u zamilovaných, kteří si své milostné schůzky rádi sjednávají v měsíčním svitu, tu a tam však poznávající lidé tuší, že skutečně existují působení Měsíce na Zemi, byť i působení jiného druhu. Tu se můžete dozvědět velmi zvláštní věci.

V polovině 19. století žili v Německu dva učenci. Jeden se jmenoval Schleiden, druhý Gustav Theodor Fechner. *Schleiden a Fechner* Gustav Theodor Fechner rád ze zcela exaktního hlediska přistupoval k tajnějším přírodním vlivům jak v člověku, tak venku ve velké přírodě. Zejména shromažďoval údaje o tom - sestavoval něco na způsob statistiky - jak množství dešťových srážek, které spadnou na nějakém místě, souvisí s úplňkem a novoluním. A on zkrátka zjistil, tedy podle jeho názoru, že za určitých měsíčních fází je na nějakém místě větší množství dešťových srážek než za jiných měsíčních fází. Toto mínění zastával. Neostýchal se uplatňovat proti běžné vědě i takovouto vědu. Ovšem jeho kolega na univerzitě, velký botanik profesor Schleiden byl jiného mínění, Fechnerovu názoru se posmíval a říkal, že o měsíčních působeních tohoto druhu nemůže být ani řeči.

Pozoruhodná však byla následující věc. Oba učenci byli ženatí; tenkrát v tomto dosud poměrně malém univerzitním městě, které je ovšem jedním z velkých německých měst, panovaly ještě patriarchální poměry; tenkrát tomu bylo tak, že ženy sbíraly dešťovou vodu, protože se domnívaly, že je obzvláště dobrá k praní prádla. Byla zde tedy paní profesorová Fechnerová a paní profesorová Schleidenová. A došlo k tomu, že o této otázce se spolu bavili nejen oba profesoři, ale že na ni přišly i tyto dvě ženy. A ejhle, profesor Fechner řekl své ženě: Inu, profesor Schleiden nevěří, že měsíční fáze mají vliv na množství dešťových srážek; tak prostě řekni, že budeš tyto měsíční fáze využívat ke sbírání vody, a paní profesorová Schleidenová pak může sbírat vodu po tobě v nějaké jiné fázi; jelikož profesor Schleiden nevěří, že na to mají měsíční

fáze vliv, nemohou proti tomu vůbec nic namítat. - Avšak

ejhle, paní profesorová Schleidenová nechtěla paní profesorové Fechnerové přenechat měsíční fázi, o níž její muž nevěřil, že v ní padá více dešťové vody! V této věci se tedy vedl velmi roztomilý univerzitně-rodinný spor. Tento spor však má vědecké pozadí. A když se takovými působeními budeme zabývat, ovšem s více duchovně-vědeckými prostředky, pak přijdeme na to, že skutečně nejen v pověrách, ale opravdu vědeckým způsobem lze o silných měsíčních působeních hovořit zrovna tak jako o působeních slunečních.

***vliv Slunce
a Měsíce
na člověka***

Tím jsme ovšem do jisté míry vyčerpali to, co se podílí na skutečnosti, kterou zahrnuje obvyklé vědomí dnešního člověka. Dnešní člověk žije takříkajíc pod vlivem Země, Měsíce a Slunce. Dnešní člověk je i ve svém vědomí v podstatě závislý na Zemi a Měsíci a Slunci. Neboť, jak jsem již naznačil, vnější viditelná podoba hvězd není to podstatné, a to ani vnější viditelná podoba Slunce a Měsíce. Výslovně jsme hovořili o tom, jak v sobě měsíční sféra skrývá bytosti, které kdysi byly velkými praučiteli lidstva. Tak v sobě i sluneční sféra skrývá velký počet duchovních bytostí. Každá hvězda je kolonií bytostí, tak jako je Země kosmickou kolonií lidstva¹. Ale jak říkám, člověk, který dnes tráví svůj čas mezi narozením a smrtí, žije téměř výlučně pod vlivem Země, Slunce a Měsíce. A teď se jedná o to, abychom blíže poznali, jak člověk s celým svým vědomím i tělesným stavem, tedy se svým duchovním, duševním a fyzickým stavem žije pod vlivem Slunce a Měsíce.

***bdění a
spánek***

Vezměme si ty nejkrajnější stavy vědomí, mezi nimiž se nachází stav snění, vezměme si bdělé denní vědomí a bezvědomé - mohu-li utvořit tento protimluv - bezvědomé, bezesné vědomí spánku. Budeme-li člověka sledovat ve stavu, v němž se nachází během spánku - fyzické a éterné tělo jsou oddělené od astrálního těla a Já - zjistíme, že v tom, co ze svého fyzického a éterného těla vytáhl jako astrální tělo a Já, mezi usnutím a probuzením vnitřně pečlivě uchovává sluneční působení. Od probuzení do usnutí pohlížíme vnějším způsobem ke Slunci.

¹ V něm. orig. *des Menschentums*, tzn. i *lidství*. (Pozn. překl.)

Pohlížíme k jeho působení i tehdy, je-li úplně zataženo; neboť to, co vidíme z ostatních věcí, jsou odražené sluneční paprsky. Během celého bdění se nacházíme pod vlivem Slunce osvětlujícího vnějším způsobem věci. Ve chvíli, kdy usneme a dostaneme se do druhého stavu, začne - viditelné pro duchovní zrak - v našem Já a v našem astrálním těle zářit sluneční světlo. Mezi usnutím a probuzením tedy v sobě máme Slunce. Vy víte, že jsou jisté nerosty, které když za určitých okolností osvítime a potom místnost zatemníme, si světlo uchovávají a ve tmě je pak vyzařují jako následné působení. Tak je tomu pro duchovní nazírání s lidským Já a s lidským astrálním tělem. Ve stavu bdění jsou do jisté míry přezářeny vnějším slunečním světlem. Mezi usnutím a probuzením začnou svítit a zářit, protože nyní v sobě nesou sluneční světlo.

***vnější a
vnitřní
působení
Slunce***

***ozařování
těla Sluncem
ve spánku***

Můžeme tedy říci, že při bdění se člověk nachází pod vlivem vnějších slunečních působení. Ve spánku se člověk nachází pod vlivem slunečního působení, které nyní až do probuzení nese v sobě. Máme v sobě Slunce, když spíme a zanecháváme zde v noci jen fyzické a éterné tělo. V duchovnu však tím, co nyní máme jako uložené sluneční světlo, sami během spánku zvenčí osvěcujeme své fyzické a éterné tělo. Kdybychom to nedělali, kdybychom svým uloženým slunečním světlem zvenčí neozařovali naši kůži a nitro našich smyslových orgánů, pak by člověk záhy úplně vyschl, vysušil by se, uvadl by. Všechno, co je nutné pro svěžest a růst a vitalitu našeho organismu, vykonáváme skutečně tím, že během spánku zvenčí ozařujeme uloženým slunečním světlem svou kůži a své smysly. A je tomu skutečně tak, že člověk během spánku, zatímco je svým Já a svým astrálním tělem venku, ozařuje slunečním světlem jedním svoji kůži a jedním toto sluneční světlo vrhá očima a ušima, takže proniká až do nervů. V tom spočívá fenomén lidského spánku, totiž že z lidského Já a

z lidského astrálního těla svítí Slunce, ozařuje kůži a tam, kde jsou smyslové brány, září do člověka.

*měsíční
působení
ve spánku*

U měsíčních působení, bez ohledu na to, jestli je novoluní nebo úplněk - neboť tím se ta působení jen obměňují, nicméně tu jsou u všech měsíčních fází - pak dochází k tomu, že přistupují zvenčí k člověku a rozprostírají se přes fyzické a éterné tělo. Máme tedy (správně bych musel nakreslit celého člověka): ve fyzickém a éterném těle během spánku sluneční působení vycházející z Já a z astrálního těla; měsíční působení přistupující zvenčí k fyzickému a k éternému tělu.

Vidíte, tím je charakterizován stav spánku ve vztahu ke kosmu. Svým nitrem je člověk spojen se Sluncem a navenek je spojen s Měsícem, neboť astrální tělo a Já jsou oním nitrem, i když jsou teď venku.

*Slunce a
Měsíc při
bdění*

Při bdění je tomu naopak. Když se probudíme, neseme v sobě vnitřně, zcela vnitřně měsíční působení a sluneční působení přistupují zvenčí. Můžeme tedy říci, že když bdíme, přistupují sluneční působení zvenčí bezprostředně k fyzickému a k éternému tělu a Já a astrální tělo v nitru se nacházejí pod vlivem uložených měsíčních sil. Kdybychom to tedy schematicky nakreslili pro bdění, měli bychom sluneční účinky působící na fyzické a éterné tělo, tedy sluneční působení zvenčí [žlutá], a měsíční působení působící vnitřně na Já a na astrální tělo [zelená].

Zatímco tedy bdíme a zvenčí nás s ohledem na naše fyzické a éterné tělo ozařuje sluneční působení, neseme si vnitřně v sobě během bdění uložená měsíční působení. V Já člověka a v astrálním těle žije Slunce během spánku a Měsíc během bdění. Ve fyzickém a éterném těle žije Slunce během bdění a Měsíc během spánku. A tím, že tomu tak je, že tomu tak je i tehdy, když se z člověka stane náměsíčník, který místo aby spal, se v noci připravuje na bolest hlavy příštího rána, i tehdy tato působení existují stejným způsobem; i když se totiž na vnější konstelaci nebere ohled, jsou tyto věci takové, že na základě vlastní setrvačnosti, na základě schopnosti setrávat v kosmu přesto pro člověka takto probíhají.

I když člověk ve dne spí a v noci bdí, nese si i během nočního bdění ve svém Já a ve svém astrálním těle měsíční půso-

bení; a přistupují k němu sluneční působení, jenže k němu pak přistupují ve formě pouličních luceren, nebo když leží někde na poli, ve formě slabého svitu hvězd a podobně. Všude jsou to však sluneční působení, která člověk uchovává ve spánku, a měsíční působení, které v sobě vnitřně nese, když bdí. A opačně je tomu pro fyzické a pro éterné tělo s ohledem na vnějšek člověka. Této konstelaci vděčí člověk za své obvyklé vědomí mezi narozením a smrtí. Ještě uvidíme, jak tuto věc mění vzestup k jiným formám vědomí. Neboť u zasvěcence se vztah ke Slunci a k Měsíci poněkud mění, mění se víc a víc; v této změně vztahu ke kosmu spočívá cesta vedoucí do duchovního světa.

***iniciace: v
člověku
povstává
druhý
člověk*** Jak si člověk stojí ve světě, jak si stojí vůči Slunci a Měsíci se svým obvyklým vědomím, to nemusím líčit, neboť to může stát před každou duší, uvědomí-li si, jak vypadá den, jak člověk žije ve dne, jak žije v noci. Ve chvíli, kdy člověk začne posilovat svou vnitřní duševní sílu pro jinak chaotické snové vědomí, ve chvíli, kdy dospěje k tomu, aby z jinak snícího vědomí učinil nástroj k pojmání reality, v tu chvíli si uvědomí, že je v něm Měsíc uložený v bdělém stavu v jeho Já. Ve chvíli, kdy člověk pomocí iniciačního poznání opravdu promění sen ve skutečnost, má pocit, jako by byl proniknut druhým člověkem. Přitom ovšem ví, že v tomto druhém člověku žije síla měsíční sféry.

V počínajícím vědomí zasvěcence si tedy člověk řekne: Žije ve mně síla měsíční sféry a tato síla má vlastně pořád tendenci vytvářet ve mně druhého člověka, kterého pak v sobě ve svém prvním člověku nesu jako ve schránce. A nyní také začíná onen zápas, kdy v člověku začne vnitřně působit Měsíc nikoli za denního vědomí, za bdělého vědomí, ale ve vědomí spánku - v onom druhém člověku, o kterém teď právě mluvím, že je v člověku normálně vyvoláván vnitřními měsíčními působeními; pokud je vyvolán skutečným Měsícem v noci, pokud se

tento druhý člověk uplatňuje v tlumeném stavu spánku, pak tento druhý člověk, který spočívá v prvním, v obvyklém člověku, se chce toulat v měsíčním světle a bere prvního člověka s sebou. A vzniká somnambulní stav, který vidíme u náměsíčných lidí.

náměsíčník

Nyní si představte, že vnějším způsobem svítí Měsíc a může být probuzen druhý člověk, který vnáší do zvláštních magických, to znamená neobvyklých působení lišících se od působení přírodních. Člověk se potuluje. Představte si takového náměsíčného člověka. Za utlumeného vědomí provádí všelijaké věci, které by za obvyklého vědomí neprováděl. Za obvyklého vědomí by zůstal klidně ležet v posteli. Tam je jeho místo. Místo toho se potuluje venku a chodí po střechách. Vyhledává si takovou oblast, která má být vlastně mimo jeho fyzické tělo.

Podívejte, přeloženo do normálu, převedeno na vědomou vnitřní zkušenost je tomu tak v začínajícím vědomí zasvěcence; jenže člověk se tu neblíží měsíčnímu působení, skutečnému měsíčnímu působení zvenčí, nýbrž vnitřně nesené měsíční působení dá vzniknout vědomí druhého člověka. A člověk musí sebrat všechnu sílu, aby mu tento druhý člověk neodešel. S prvním člověkem můžeme zůstat v klidu. Ale tento druhý člověk by mohl odejít, zmateně se toulat a vydat se po úplně špatných cestách. Člověk ho musí držet.

*vnitřní
člověk*

To je ovšem něco, co při osvojování si vědomí zasvěcence musíme bezpodmínečně mít: vnitřní pevnost a držení, aby to, co chce ven, zůstalo uvnitř a my to udrželi ve spojení se zcela obvyklým, střízlivým vědomím, které máme ve svém fyzickém těle. Musíme ustavičně bojovat proti tomu, aby nám neodešel tento druhý člověk, který se v nás vytvořil prostřednictvím zesílené vnitřní měsíčnosti. A tento druhý vnitřní člověk, který se tu vytváří, má velkou přitažlivost k veškerým působením látkové výměny a pohybu v člověku, ke všemu, co vychází ze žaludku a z ostatních orgánů. Ke všemu má velkou, velmi velkou přitažlivost. A tyto síly velmi, velmi silně používá.

vnitřní noc

Máme zde tedy to, co je zkušeností u začínajícího vědomí zasvěcence, totiž že jde jednou z těchto dvou cest, kterými

musí jít: cestou rozvíjení snového světa, cestou realizace, skutečňování snového světa. A jestliže si to uvědomíme - a my si musíme uvědomovat², jak jsem právě ukázal - pak přijdeme na to, že navenek je den, vnitřně však v sobě neseme noc; a uprostřed dne procítne něco jako vnitřní noc.

Nastane-li toto vědomí zasvěcence, potom je tu pro vnější zrak, pro vnější dotýkání věcí den; avšak v prostoru tohoto dne začíná všude ožívat duchovní měsíční svit, který září, který svítí kolem dokola, a duchovno začíná osvětlovat. Člověk tedy ví, že svou vlastní duší vkládá do dne noc. Děje-li se to všechno za plného vědomí, děje-li se to tak, jak je ve dne něco jiného vykonáváno vědomým člověkem, dokáže-li tento vědomý člověk do denních působení vkouzlit noční působení Měsíce, pak je na správné stezce. Pokud ale do sebe vnáší něco bez plného vědomí a ve dne nastává prostřednictvím jeho vnitřních sil noc, pak se dostává na nesprávnou cestu, která nakonec vede do oblasti médiumismu.

Vnitřní Plné vědomí, vnitřní ovládnání skutečnosti, do níž se člověk **uvědomování si** vžívá, je tedy určující; nikoli jev sám o sobě, nikoli skutečnost *si* sama o sobě, ale způsob, jakým se do ní člověk vžívá. Kdyby obvyklý náměsíčník dokázal ve chvíli, kdy jde nahoře po střeše, rozvinout své plné uvědomování si, byl by v tom okamžiku zasvěcencem. Tím se ovšem nestane, a zavoláte-li na něho, aby se probudil, spadne dolů. Kdyby nespádl a rozvinul plné bdělé vědomí a mohl pak zůstat v tomto stavu, byl by zasvěcencem. Rozvinout to, co je zde rozvíjeno chorobným způsobem, způsobem nejen zdravým, ale dokonce „nadzdravým“, to je úkolem iniciačního poznání. Vidíte, jak těsně vedle sebe se v duchovním světě nachází nesprávné a správné. Ve fyzickém světě, protože máme hrubou³ logiku, hrubou zkušenost, můžeme snadno odlišit nesprávné od správného. Jakmile

² Rudolf Steiner zde používá slovo *besinnen*, které nemá přesný český ekvivalent a může znamenat i *upamatovat se*, *vzpomenout si*, resp. *vzpomínat si*, *přemýšlet*, *promýšlet* atp. (Pozn. překl.)

³ V něm. orig. *grobmaschige*, tzn. doslova *s velkými oky*, tedy *s nízkou rozlišovací schopností*. (Pozn. překl.)

vnikneme do duchovního světa, je toto rozlišování neobyčejně obtížné a zcela závisí na vnitřním držení, na vnitřním uvědomování si.

A dále, když člověk takto probudí noc ve dne, měsíční světlo zvolna ztrácí charakter vnějšího svitu. Nesvíí již tolik vnějším způsobem. Vyvolává jen všeobecný životní pocit. Objevuje se však něco jiného. Na této duchovní noční obloze teď v nádherném třpytivém světle zazáří Merkur. V této noci vkouzlené do dne skutečně vyjde hvězda Merkur, nikoli ovšem tak, jak vidíme Merkur v teleskopu; uvědomíme si totiž, že je to něco živého. Člověk hned nedokáže rozlišovat živé duchovní bytosti obývající Merkur, ale na způsobu, jakým před něj Merkur předstupuje, si obecně uvědomí, že má co dělat s duchovním světem.

Jestliže se člověku v duchu stane měsíční světlo obecným životním elixírem, v němž se cítí být uvnitř, pak v této noci vkouzlené do dne zvolna vyjde duchovní hvězda Merkur. Z onoho třpytného soumraku a soumravného třpytu, v němž před člověka Merkur předstupuje, vystoupí bytost, která je pak označována jako božská bytost Merkur. Tu potřebujeme. Nutně ji potřebujeme, jinak dojde ke zmatení. Nejprve musí člověk v duchovním světě najít tuto bytost, o níž přesně ví, že patří k bytostem Merkuru. A tím, že se s ní seznámí, může nyní ovládnout, svou vůlí ovládnout onoho druhého člověka, který v něm ožívá. Nemusí se už jako náměsíčník vydat po neurčitých cestách; veden za ruku tímto poslem bohů Merkurem se může pustit po určitých cestách do duchovního světa.

A tak se jedná o to, že chceme-li najít správné cesty do duchovního světa, musíme nejprve učinit zcela určité zkušenosti, které nás směřují a vedou. Obvyklý mystik se hrouží do svého nitra. Vtom se vynoří pocitová kaše, v níž je všechno smícháno dohromady - Bůh a svět a andělé a ďáblové jsou u obvyklého mystika smícháni dohromady. Nanejvýše se mohou objevit obecné sny, u nichž nelze rozlišit, jestli pocházejí ze

*vyjde
duchovní
Merkur*

*božská
bytost
Merkur*

*mlhavá
mystika*

sféry pohlaví nebo ze sféry hlavy. Obvykle bývají tyto zážitky promíchané, smíchané jako kaše. To je ona nejasná,

mlhavá mystika, která sen neprojasní, ale naopak ho prostoupí velkým chaosem, který je pak srozumitelný jen zasvěcenci.

*nesprávný
vnější
okultismus*

Takovým výsledkům, jaké jsou popisovány, výsledkům, které jsou tak báječné, tak velkolepě poetické jako výsledky Kateřiny Sienské a podobně, může porozumět jen zasvěcenec; jen on totiž ví, co se tu vlastně děje. A proto můžeme říci: Provádíš-li své zasvěcení s plným vědomím, které je tak jasné a průzračné jako tvé vědomí, když počítáš nebo se věnuješ geometrii, vstupuješ-li do těchto věcí s celou jasností svého vědomí, pak najdeš pravou cestu. - Teprve když víš, že vkouzluješ vnitřní noc do vnějšího dne, nalezneš skutečný, reálný duchovní svět. Tak jako nikdo nemůže popřít, že ve vnějším prostorovém světě vychází Měsíc, že v něm vychází Merkur, že to není nic vysněného, ale že to je reálné, připadá člověku i to, když s plným vědomím vstoupí a potká duchovní bytosti, stejné, jako když ve fyzickém světě potkává lidi. A všude tam, kde chce člověk hledat ducha, aniž by si uvědomoval, co tu v duchovním světě je, jde nesprávnými cestami. Zůstane-li jen na Zemi a bude-li třeba experimentovat s médii, aniž by skutečně vstoupil do duchovního světa, ale chce-li experimentovat jen s tím, co média způsobují navenek, a nesetká-li se skutečně s duchovním, pak je na nesprávné cestě. Všechno, co neprobouzí vědomí v duchovním světě, ale ve spánku se toulá dál a chce studovat jen účinky tak jako vnější okultismus, je na nesprávné cestě. Všechno, co se při vstoupení do duchovního světa ihned setkává s duchovním světem jako s realitou, je na správné stezce.

*Měsíc -
imaginace*

Vidíte, tak je vnitřní, živé poznávající chápání měsíční sféry východiskem jedné cesty zasvěcení. A můžeme říci, že co se jinak vyskytuje v bdění, kdy lidský Měsíc působí v nitru, co se tedy jinak vyskytuje v bdění jen s ohledem na Slunce a Měsíc, to se teď u zasvěcence vyskytuje v bdění tak,

jak se to jinak vyskytuje ve spánku. Člověk si začne uvědomovat měsíční působení, jako by přicházela zvenčí. Člověk vkouzlí noc do dne. A místo aby pro obvyklé noční pozorování hned celá obloha zazářila hvězdami, vyjde nejprve duchovně hvězda Merkur. A dospěje-li pak člověk na cestě, jak jsem ji popsal v knize *Jak dosáhnout poznání vyšších světů*, dospěje-li k tomu, že si začne vytvářet imaginace, že dojde ke skutečným imaginacím, předstoupí před něj svět imaginací v tomto měsíčním světě během dne jako skutečnost.

Merkur
- bytosti

Jakmile však vstoupíme do merkurských působení, přejdou tyto imaginace ke svým bytostem. Člověk již nemá vidění, za nimiž není nic reálného, ale má vidění jako imaginace - ty však odcházejí ke svým příslušným bytostem. Můžete tedy, pokud jste ještě na své cestě zasvěcení nedospěli dostatečně daleko, mít vidění archanděla, ale zůstane to viděním. Teprve když proniknete dál, přejde toto vidění skutečně k archandělovi a vy pak máte vidění archanděla, který v něm je. Předtím, u pouhého měsíčního svitu, v něm být nemusí. Nyní v něm je. A tak si uvědomíte působení Merkuru, když svět vašich vidění vplyne do světa opravdových duchovních vjemů. Toho všeho lze správně dosáhnout jen - to je třeba uvádět znovu a znovu - za nejnějššího uvědomování si.

Venuše

A pak, když člověk dál provádí své meditace, když dál posiluje své nitro, víc a víc ho aktivuje, pak si k merkurskému působení osvojí ještě působení Venuše. A ejhle, jakmile nastane venušské působení, jakmile v této noci vkouzlené do dne vyjde Venuše, ztratí se vůči bytostem, které se tu objevily, které se objevují v obrazech imaginací, reálných vidění, tehdy se v tom ztratí ona vidění a člověk stojí s prázdným vědomím před duchovním světem. Ví, že duchovní bytosti jsou zde. Dospěl do sféry Venuše. Duchovní bytosti jsou zde. Člověk čeká, až k němu přijde sluneční sféra. To celé je příprava na to, aby nyní podruhé prožil Slunce.

duchovní
Slunce

Člověk to všechno dělá během denního bdění, kdy stojí ve slunečních působeních přicházejících zvenčí. Člověk prochází touto cestou, kterou jsem popsal a která vede přes Měsíc, Merkur a Venuši. Tady se ztrácejí vidění. Člověk proniká dále. Celá ta cesta byla cestou od Země k Měsíci, k Merkuru, k Venuši a ke Slunci. Člověk proniká do nitra Slunce. Podruhé už Slunce, tentokrát duchovně. Slunce zatím nezůstává, je nezřetelné, ale on ví, že ho duchovně vidí. Člověk nahlíží do nitra Slunce.

Kdybych chtěl použít velmi hrubého srovnání, pak je to, jako kdyby si člověk řekl: Něco tam v dáli vidím; blížím se k tomu, považuji to nejprve za něco uměle zhotoveného, blížím se k tomu, sahám na to a tu mě to chytí zuby za ruku. Teď vím, že to není zhotovené uměle, ale že to je opravdový pes. Uvědomím si, že to bylo něco vnitřního. Toto hrubé srovnání vás může upozornit na to, že to je něco, co má realitu. Člověk jde od Země přes měsíční působení, merkurská působení, venušská působení a dospívá k tomu, že zří Slunce, takže si uvědomí: Slunce je živá duchovní bytost; žijí v něm také bytosti. To je zatím cesta, po které lze jít a která na každém svém kroku ukazuje, že zasvěcenec, když kráčí dál, si musí zachovávat plné vědomí, a pak jde po správné cestě; a že jde po nesprávné cestě člověk, který když ze sebe nějakým způsobem vystoupí, si vůbec neuvědomí, že vstupuje do kosmu a že tento kosmos je před jeho zrakem duchovní. Vidíte, že člověk musí vnitřně znát rozdíl mezi správnými a nesprávnými cestami v duchovním nazírání.

...

Včera jsem již naznačil, jak se na základě nutnosti doby nejrůznější psychicko-okultní společnosti, pracující v karikované nápodobě přírodovědeckých metod, snaží na vnějších jevech probádat duchovní svět. Nechápejte mě špatně, já nechci vystupovat jako kritik těchto metod, protože až příliš dobře vím, jak silná může být touha proniknout na základě pozorování vnějších skutečností přírodovědeckou cestou do podstaty duchovního světa. Chci jen ukázat, jakým způsobem tyto cesty vedou na scestí a jak naproti tomu musí vypadat správné cesty. V dnešní době, protože žijeme a nadále budeme muset žít v přírodovědeckém věku,

je zcela pochopitelné, že vystupují lidé, kteří chtějí o duchovním světě bádát tak, jak se bezprostředně bádá v přírodní vědě, a kteří jiné, ryze duchovní cesty

považují za nejisté. A tak dojdou k tomu, že řeknou: Na jedné straně tu zkrátka máme normální svět, v něm chodí lidé, kteří vykonávají své záměry, jež jim ukládá vnější sociální život, lidé, kteří myslí a působí ve smyslu tohoto vnějšího sociálního života. Protože jsme na to zvyklí, není na tom jinak nic zvláštního. V této oblasti již bádá přírodní věda, která se zabývá vnějšími jevy, tepelnými, světelnými, elektrickými, magnetickými jevy a tak dále.

V životě se však vyskytují také abnormální skutečnosti. Lidé se chovají jako automatictí pisatelé, jako vykonavatelé toho či onoho, k čemu jsou v hypnóze, sugesci pohnuti. Lidé se domnívají, že tímto způsobem promlouvá do obvyklého světa nějaký neznámý svět. Člověk si chce vysvětlit tato vnější znamení, která dostává, tyto abnormální skutečnosti. Chce si vysvětlit, jak je možné, že když si někdo v New Yorku na něco živě pomyslí a něco zažije, člověk žijící s ním v duševním spojení v Evropě o tom ví, že o tom obdrží zprávu, tak jak jinak dostáváme zprávu vnějším způsobem jen bezdrátovou telegrafii. O takových jevech, kterých bychom mohli uvést stovky a tisíce, se bádá přírodovědeckým vnějším, statistickým způsobem.

Tato cesta nemůže vést k cíli proto, že když člověk nemá duchovní směr, kterým má jít, který však musí spočívat v duchovním světě samotném, pak všechny tyto jevy, ať jsou jakkoli báječné, zůstanou ve vnějším světě jako agregáty, jeden vedle druhého. Člověk vůbec nedospěje k vědě, k poznání a tyto jevy může jen registrovat, dívat se na ně jako na něco báječného a vymýšlet si o duchovním světě hypotézy, které však nemají význam, protože jevy samotné ve vnějším světě, do něhož jsou postaveny, ve skutečnosti k vnějšmu světu vlastně nepromlouvají o tom, co jsou. Můžeme se sebevíc zabývat médii, vnějšími přírodovědeckými skutečnostmi; duchovní svět se do nich zjevuje, avšak nevyslovuje se o tom,

bádání o abnormálních skutečnostech

bezúčinnost této cesty

duchovní lékařské bádání

co vlastně je.

Vidíte, a tady nastupuje takové bádání, o kterém jsem včera řekl, že se ho spolu s dr. Wegmanovou nyní snažíme exaktně popsat. Toto bádání nepostupuje - zrovna tak jako bádání,

které jsem právě popsal, tedy bádání, které se snaží projasnit vnitřní snový život - tak, že by se vyhýbalo duchovnímu světu; postupuje tak, že přímo s cílem, který se otevírá v duchovním světě samotném, bere jevy, jež se pro takové bádání nabízejí. Tyto jevy však nespočívají v oněch roztroušených báječných skutečnostech, jež před nás popsaným způsobem předstupují ve vnějším světě. Tyto jevy spočívají v oblasti, na niž se dívá lékařsky, anatomicky a fyziologicky vzdělaný člověk, když od chápání vnější formy lidského orgánu, plic nebo jater nebo nějakého jiného orgánu, stoupá k imaginativnímu uchopení tohoto orgánu, když zvolna začíná mít schopnost stavět si před svou duší lidskou ústrojnost v imaginacích.

Podívejte, to je možné, pokud orgány člověka, které normálně nepůsobí jako vnější přírodní jevy, ale které normálně působí jako jevy abnormální, pokud tyto orgány dokážeme studovat, pokud tedy dokážeme vycházet z vědecko-anatomického poznání spočívajícího v člověku, které se pak pozvedne k duchovnímu prohlédání lidské ústrojnosti. U metody, kterou jsem předtím popsal, se vychází z celého člověka. Z jednotlivých lidských orgánů, které poznáváme duchovní anatomii a bezprostředně je nazíráme, se vychází na cestě, která může vést správným směrem, na rozdíl od cesty vedoucí chybným směrem, která vnější jevy chápe statisticky karikované přírodovědeckým způsobem. Proto pochopíte, že se nejprve musel najít člověk, který tímto způsobem zcela regulérně stojí v lékařství, aby tyto věci mohly být podány.

Kosmický člověk Nyní se ovšem jedná o to, aby ve chvíli, kdy nějaký člověk tímto způsobem duchovně uchopí lidský orgán, to znamená, kdy tu je člověk, který tímto způsobem nazírá anatomii, aby pak v jeho myšlenkách tento cíl nežil neurčitě. A nyní nepovstává vnitřní člověk, jak jsem ho dříve popsal, nýbrž povstává vnější člověk, kosmický člověk, který ovšem zpočátku vypadá ještě mlhavě, ale jako kosmický člověk, jako

velký, gigantický člověk, člověk, který není nahlížen jako něco zemsky celistvého, ale který je nahlížen tím, že jsou nahlíženy, duchovně pojímány jeho orgány. Tím, že se tyto orgány ukáží v duchu, už tu nestojí jen pozemský člověk, nýbrž člověk, který je obsáhlý jako kosmos. Potom vidíme: Právě tak jako byl dříve noční svět, měsíční svět vkouzlen do denního světa, je nyní do člověka, do toho, co teď není celý člověk, konturovaný člověk, nýbrž člověk sestávající z jednotlivých orgánů, do toho jsou vkouzleny impulzy saturnské sféry.

Právě tak jako byla dříve měsíční sféra vkouzlena do obvyklého denního vědomí, je nyní do vědeckého vědomí vkouzlena saturnská sféra a člověk si uvědomí, že síly Saturnu působí v každém orgánu zvláštním způsobem, že síly Saturnu působí například nej silněji v játrech, v plicích poměrně velmi slabě a v hlavě nejslaběji. Člověk si tedy uvědomí cíl, který se učí vyslovit takto: Saturn musíš hledat všude. A právě tak jako dříve pronikal dál meditací, proniká nyní vžíváním se do tohoto hledání Saturnu, vnitřního duchovního přediva v každém orgánu, a tak nyní proniká do jupiterské sféry a poznává, že každý orgán je vlastně pozemským obrazem duchovně-božské bytosti. Člověk ve svých orgánech vnitřně nese obrazy duchovně-božských bytostí. Celý kosmos, který byl dříve velkým člověkem v saturnské sféře, celý tento člověk se ukazuje jako gigantická kosmická bytost, když se ovšem objevuje jako součet, jako vnitřní organické spolupůsobení generací bohů.

A opět je nutné, aby člověk šel touto cestou v plném vědomí, Musí jí však jít tak, aby přitom působily síly, které to všechno mohou uchovat. Musíte si uvědomit, že to všechno jsou působení, která žijí zprvu jakoby ve státu nascendi, která tu jsou, ale tím, že tu jsou, zároveň opět zanikají. Takže je sice můžeme snadno postihnout, ale je nemožné je popsat, zachytit je, nějak myšlenkově-obrazně je utvářet, pokud podlehneme nebezpečí, které zde hrozí, totiž že všechno, co jsem vám vyprávěl, se objeví a hned zase před vědomím zanikne, takže se vůbec nedostaneme k tomu, abychom se na to podívali. Podívejte, moderní lidé z Psychical research vůbec nemyslí na to, aby skutečně přivolali něco duchovního. Chtějí to všechno dělat laboratorně, libovolným způsobem, když lidi A, B, C zavolají k sobě do laboratoře a provedou to. Tak ale nelze duchovní

reality přivést na svět poznatelný pro člověka, zejména ne tyto reality, které mají být pojímány a pozvolna skutečně vědecky popisovány.

To co jsem včera řekl o naší lékařské knize, může představovat pouze naprosto počáteční, elementární začátek, který se teprve zadlouho, kdy už nebudeme naživu, stane vzdělanou vědou. Jelikož však jsou tyto věci i v duchovním světě dnes velmi rozšířené, jelikož jsou například běžné mezi bytostmi, které nežijí na Zemi, ale na Slunci, mohou být popsány způsobem vnášeny do pozemského vědomí. Nesmíme ovšem věřit, že můžeme dělat laboratorní pokusy, a ani se nesmíme domnívat, že bychom se zde mohli dostat dál s abstraktní anatomii a tak dále, jak stojí v učebnicích. Jedná se zde o to, aby všechno šlo přes živého člověka. Proč?

*sféry
inspirace*

Protože tyto věci mohou být zachyceny jenom tehdy, pokud je chápeme pomocí sil, které vznikají také při společném úsilí lidí, pokud je tedy chápeme pomocí sil, které si v sobě neseme z dřívějších pozemských životů, a pokud tyto síly použijeme především k podržení, k zachycení těchto věcí. Stane-li se tak, pak do světa saturnské a jupiterské sféry vstoupí to, co můžeme nazvat sférou Marsu. Od té chvíle začnou věci mluvit. Od té chvíle se věci začnou projevovat prostřednictvím inspirace. A pak se s inspirovaným vědomím zase vrátíme ke Slunci. To je ta druhá cesta, která se dnes ukazuje jako cesta, kterou si žádá přírodní věda a které se rádi vyhýbají zasvěcenci, o nichž jsem mluvil včera. Je jim nepříjemné, dostanou-li se na tuto cestu, kterou je však nutné jít.

*H.P.
Blavatská*

Neboť cestou vedoucí měsíční sférou - to vám bude zřejmé i z dnešního výkladu - šli nádherným způsobem právě staří zasvěcenci a s ohledem na tuto měsíční cestu máme také báječné věci, zejména „Secret Doctrine“ od Heleny Petrovny Blavatské. Musíme pouze rozlišovat správné od nesprávného, pak jsou v této „Secret Doctrine“ velkolepé pravdy. Je to však cesta, která vede vzhůru měsíčním astrálním světlem, cesta, na níž Helena Petrovna Blavatská dokázala nádherně žít a na níž se jí pro její

interpretace stal báječným vůdcem merkurský posel. Můžeme to vidět, sledujeme-li její výklady, jak všude přivádí imaginaci na správné místo. To je u Blavatské nádherné: Když rozvíjí nějakou imaginaci, pak tu ta imaginace je; merkurský posel ji vede; vede ji tam, kde je skrytá knihovna. Povstává v ní idea; merkurský posel ji vede k jedné knize pečlivě uchovávané Vatikánem; Blavatská si v ní čte. A u Blavatské stojí leccos, co by jinak nemohla najít, protože to Vatikán pečlivě uchovával, protože to je po staletí dobře schované! Toto je skutečně cesta, kterou šli mnozí a kterou musíme pečlivě rozlišovat od toho, co se provádí v podobě pevného vnitřního držení⁴, jak jsem se o něm zmínil.

A ta druhá cesta vede tak, jak jsem to popsal, a počítá s moderní přírodovědeckou cestou, kterou Helena Petrovna Blavatská také nenáviděla jako noc, to znamená, že nenáviděla noc - avšak obvyklý člověk se bojí strašidel. To je cesta, kterou je nutné jít způsobem, jak jsem ho charakterizoval, a kde si musíme uvědomit, že v karmickém rozvoji sil lidí nachází oporu, posilu, ani ne tak proto, aby byly získány vzpomínky, ale aby touto cestou byly zachyceny a mohly tak být popsány. Tady musí být současná věda lidsky prohloubena, jak jsem to včera charakterizoval na své spolupracovnici v této oblasti. Vidíte tedy, že na příkladu lze nejlépe ukázat, jak vypadají správné a nesprávné cesty. Nedosáhneme toho definicí, ale tím, že věci ukážeme na reálných příkladech.

Kolik toho ještě bude v tom krátkém čase možné říci, si dovolím doplnit zítra, abychom pak mohli tento kurz v jistém smyslu uzavřít.

Torqay, 21. srpna 1924

Rudolf Steiner

GA 243

⁴V něm. orig. *Haltung*, tj. *téi postoje*. (Pozn. překl.)